

ADANA

Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası

Ağustos 2023

TGA
TÜRKİYE TURİZM
TANITIM VE GELİŞTİRME
AJANSI

ADANA

Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası

30 AĞUSTOS 2023

Katkıda Bulunanlar:

Prof. Dr. Bilgehan Gölcan

Doç. Dr. Halil Burak Sakal

Doç. Dr. Mehmet Bahar

Doç. Dr. Oya Yıldırım

Sosyal ve Stratejik Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi katkılarıyla hazırlanmıştır.

Kapadokya Üniversitesi

50420 Mustafapaşa, Ürgüp, Nevşehir

İÇERİK

1.	GİRİŞ	1
2.	Küresel Turizmin Analizi ve Hedefler	2
3.	Türkiye Turizminin Analizi ve Ulusal Hedefler	2
4.	Adana Turizm Analizi	3
4.1.	İLİN ZİYARETÇİ ANALİZİ VE HEDEFİ	3
4.2.	İLİN TURİZM GELİR ANALİZİ VE HEDEFİ	4
4.3.	İLİN KONAKLAMA ANALİZİ VE HEDEFİ	4
4.4.	İLİN MEVSİMSELLİK DURUM ANALİZİ	5
4.5.	İLİN TURİZM TÜRLERİ ANALİZİ	6
5.	Destinasyon Risk Analizi	7
6.	Rekabet Analizi ve Rekabet Gücünü Artırma	8
7.	Sürdürülebilir Turizm Uygulamalarını Geliştirme	9
8.	Gastronomi Kaynaklarını Etkin Kullanma	9
9.	Dijitalleşme ve Akıllı Turizm Uygulamalarını Etkili Kullanma	10
10.	Tematik Rotalar Geliştirme	11
11.	Kent Peyzajını Düzenleme ve Rekreatif Alanları Artırma	12
12.	Deneyimsel Turizm Uygulamalarını Artırma	13
13.	Nitelikli Hediyelik Eşya Envanterini Geliştirme	13
14.	Tepebağ'ı Cazibe Merkezi Hâline Getirme	14
15.	Anavarza Ören Yeri'ni UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne Dahil Etme	14
16.	Ekoturizm ve Doğa Turizmini Geliştirme	15
17.	Yumurtalık Haylazlı'da Kitesurf Merkezini Markalaştırma	15
18.	Yeni Adana Müze Kompleksi'nin Cazibe Değerini Artırma	16
19.	Sanatçılar Müzesi Konsepti Geliştirme	16
20.	Tarımsal Hasatlardan Deneyimsel Turizm Ürünü Olarak Yararlanma	17
21.	MICE Etkinliğini Artırma	17
22.	Akademik Turizm Alt Yapısını Geliştirme	18
23.	3A Lezzet Rotası Entegrasyonunu Etkili Konumlama	18
24.	Sağlık Turizmini Geliştirme	19

<u>25.</u>	<u>Etkinlik Turizminin Yönetimini Geliştirme</u>	<u>19</u>
<u>26.</u>	<u>Etkili Bir Turizm Yönetimi Oluşturma ve Tanıtımda Bütünleşik Yaklaşımı Benimseme</u>	<u>20</u>

1. GİRİŞ

Adana, doğal ve kültürel zenginlikleriyle Akdeniz Bölgesi'nde, Akdeniz kıyısında kurulmuş bir destinasyondur. Şehirde kale, müzeler, kiliseler gibi tarihî kaynakların yanı sıra birçok doğal güzellik de bulunmaktadır. Kentin iç kesimlerine doğru birçok doğal güzelliği bünyesinde barındıran yaylalar mevcuttur. Bu durumda kentte geliştirilecek en önemli turizm çeşidi kültür ve tarih turizmi olarak görülmektedir. Ayrıca kentin yerel lezzetleri ve Taşköprü kentin en önemli simgeleri durumundadır.

Adana Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası, ilin özellikle doğal kaynak potansiyeli başta olmak üzere, diğer potansiyel kaynaklarını da hesaba katarak, başta kültür ve tarih turizmi olmak üzere gastronomi, kongre turizmi, sağlık turizmi, kongre ve fuar turizmi gibi turizm türlerinde Türkiye turizminde marka değeri yaratma potansiyeli yüksek olan Adana'ya yönelik özet biçimde ve odaklı bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Yol Haritası, ayrıca Covid-19 salgını sürecinde ortaya çıkan, yeni turizm eğilimleri dikkate alınarak güncellenen Türkiye Turizm Ana Planı kapsamında ortaya konan amaç ve hedeflerle uyumlu biçimde hazırlanmış ve Adana'nın turizmdeki geleceğini inşa edecek yapı taşları niteliğindeki başlıkları ortaya koymayı amaç edinmiştir.

Adana; 2022 yılında yaklaşık 1 milyon yerli, 117 bin yabancı olmak üzere toplam 1,1 milyon turisti konaklama tesislerinde ağırlamıştır. Aynı yılda ortalama geceleme 1,70 olarak gerçekleşirken, ortalama tesis doluluk oranı ise yüzde 46,5 olarak hesaplanmıştır. Söz konusu veriler, ilin potansiyeli göz önüne alındığında Adana'nın Türkiye turizmine katkısının daha fazla artırılabilceğini göstermektedir.

Adana Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası kapsamında ilin 2028 yılı turist sayısı hedefi, yabancı turist için yaklaşık 205 bin kişi ve yerli turist için 1,6 milyon kişi; turizm geliri hedefi ise yabancı turist için yaklaşık 53,2 milyon ABD doları ve yerli turist için 308,8 milyon ABD doları olmak üzere toplam 362 milyon ABD doları olarak tespit edilmiştir. Bu hedeflere ulaşabilmesi için yapılması gereken başlıca faaliyetler ve stratejik amaçlar ile buna yönelik politika önerileri, *Adana Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*'nda ortaya konmuştur.

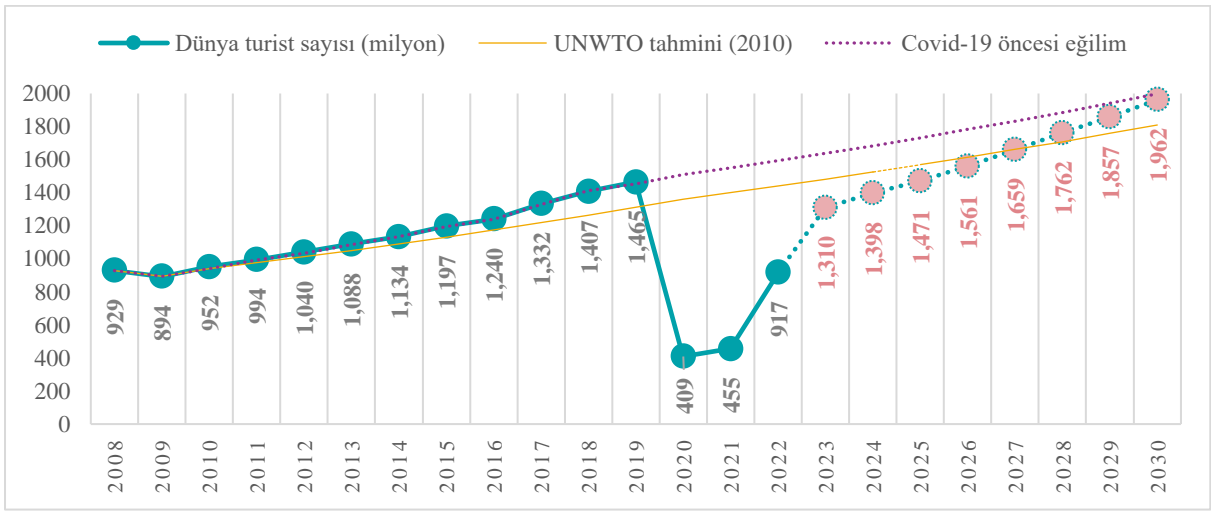
Bir destinasyonun turistik cazibesini koruyarak turizm gelirlerini sürdürebilmesi ve artırabilmesi, turizm kaynakları ve bu kaynakları turizm ürünü olarak sunmadaki gücüne bağlıdır. Kısa bir zaman öncesine kadar gelen ziyaretçi sayısı, gelir, yatak kapasitesi, lüks otellerin sayısı gibi nicel verilere göre ölçülen turizmdeki rekabet gücü, özellikle Covid-19 salgınının da etkisi ile günümüzde yerine konamayacak doğal, beşerî ve kültürel kaynakların sürdürülebilir yönetimi ve risklere karşı dayanıklılığı ile ölçülmektedir. Buradan hareketle, *Adana Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası* kapsamındaki tüm başlıklarda, sürdürülebilirlik ve dayanıklılık kavramları ilke ve yaklaşım olarak benimsenmiş, ayrıca "Sürdürülebilirlik Çabalarını Artırma" başlığıyla konu, özel ve müstakil olarak da ele alınmıştır.

Yol Haritası hazırlık sürecinde Adana İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu paydaşları ile 22.08.2023 tarihinde çevrim içi arama konferansı gerçekleştirilmiş ve ile özel öncelikli geliştirme başlıkları ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün dağıttığı ve önceden hazırlanmış İl Politika Tespit Anketi ve İl Risk Analiz Anketi olmak üzere iki adet anket formu da il paydaşlarına elektronik ortamda iletilmiş ve sonuçları analiz edilerek metne eklenmiştir. Bu kapsamda *Adana Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*, ilin destinasyon yönetim sorumluluğunu üstlenen Adana Tanıtım ve Geliştirme Kurulu için sürdürülebilir ve gelir etkisi yüksek turizm gelişimi kapsamında oluşturulan başlıklarla bir rehber niteliği taşımaktadır.

2. Küresel Turizmin Analizi ve Hedefler

2019 yılında dünya genelindeki turist sayısı, 1,47 milyar kişi ve 1,49 trilyon ABD doları ile rekor düzeye ulaşmıştır. Ancak 2020-2021 yıllarında yaşanan Covid-19 salgını, turizm faaliyetlerini dünya çapında durma noktasına getirmiştir. Avrupa ve Amerika'nın 2023 yılında yaşaması beklenen resesyona da dikkate alındığında, salgın sonrası dönemde küresel turizm hacminin 2019 yılı seviyelerine dönmemesinin ancak 2025 yılını bulması beklenmektedir (Şekil 2.1.).

Ocak 2023 tarihli uluslararası istatistikler, 2022 yılında uluslararası turizm faaliyetlerine toplam 917 milyon kişinin katıldığını, aynı yıldaki uluslararası turizm gelirlerinin ise 917,5 milyar ABD dolarına ulaştığını göstermektedir. Buna göre, 2022 yılında uluslararası turist sayısında bir önceki yıla göre yüzde 101,5 artış gerçekleşirken, Avrupa kıtasının uluslararası turizmdeki toplam pazar payı yüzde 63,78; Türkiye'nin uluslararası turist sayısından aldığı pay yüzde 5,6 ve uluslararası turizm gelirinden aldığı pay ise yüzde 5 olarak gerçekleşmiştir.

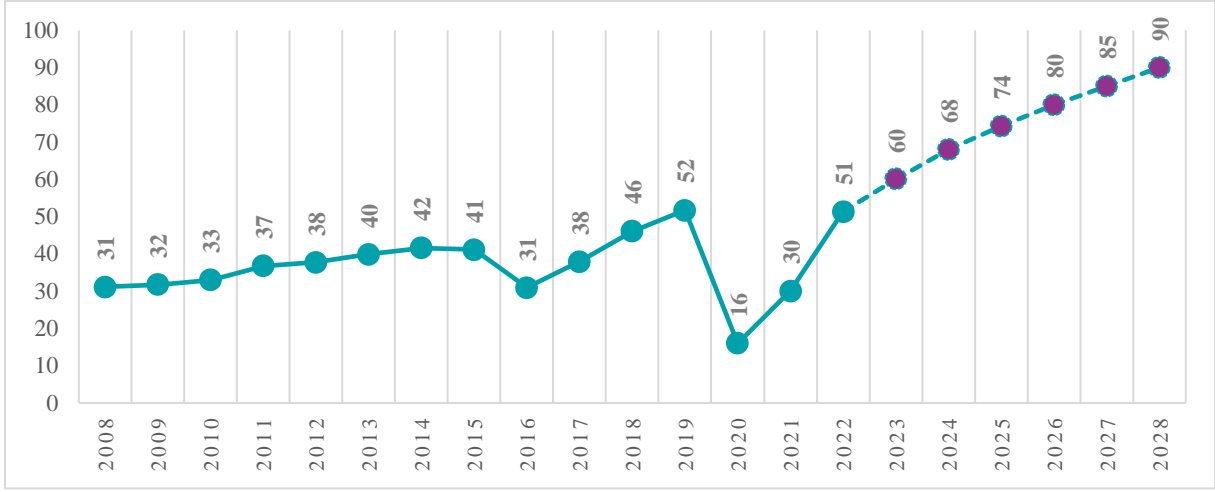
Şekil 2.1. Küresel turist sayıları (milyon kişi): gerçekleştirmeler ve tahminler

Kaynak: UNWTO World Tourism Barometer Ocak 2023 ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

3. Türkiye Turizminin Analizi ve Ulusal Hedefler

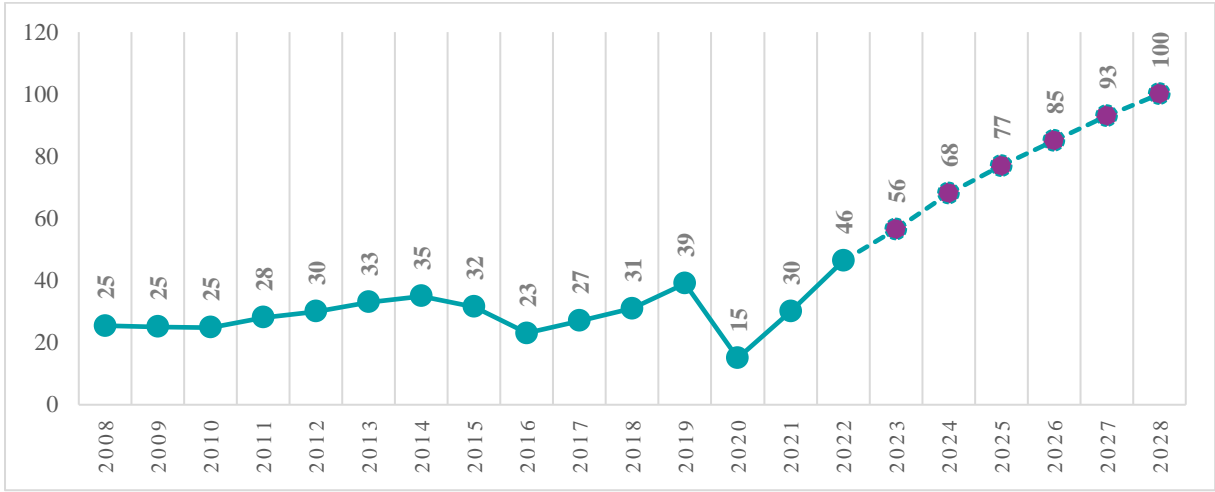
Akdeniz Havzası'nda bulunması nedeniyle önemli bir küresel turizm ülkesi olan Türkiye'de, turizm sektörünün gayri safi yurt içi hasılasına doğrudan ve dolaylı katkısı, uzun yıllar ortalamasına göre yaklaşık yüzde 11 seviyesindedir. Uluslararası ziyaretçi sayısında rekor seviyeye ulaşılan 2019 yılında Türkiye 51,2 milyon turisti ağırlamış, aynı yılda turizmden yaklaşık 34 milyar ABD doları gelir elde etmiştir (Şekil 3.1. ve Şekil 3.2.).

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'nin turizm sektörü de Covid-19 salgınından olumsuz etkilenmiştir. Türkiye, küresel kapanma ve seyahat sınırlamalarının da etkisiyle 2020-2021 yıllarında 16 milyon turisti ağırlamıştır. Salgın sonrası toparlanma döneminde TGA tarafından yapılan etkili tanıtım, Güvenli Turizm Sertifika uygulaması ve Türkiye Sürdürülebilir Turizm Programı gibi yaratıcı politikalarla fark yaratan Türk turizmi, bir "V" çıkışı yakalayarak hızla toparlanmış ve 2019 yılındaki rekor düzeydeki turist sayısına 2022 yılı sonu itibarıyla ulaşmıştır. 2022 yılındaki turizm gelirlerinde ise Türkiye, 2019 yılını geride bırakarak turizmden toplam 46 milyar ABD doları gelir elde etmiş ve bu gelir seviyesi ile tüm zamanların rekorunu kırmıştır.

Şekil 3.1. Türkiye'nin yıllık ziyaretçi sayıları (milyon kişi): gerçekleştirmeler ve hedefler

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Üniversitesi.

Şekil 3.2. Türkiye'nin turizm geliri (milyar ABD doları): gerçekleştirmeler ve hedefler

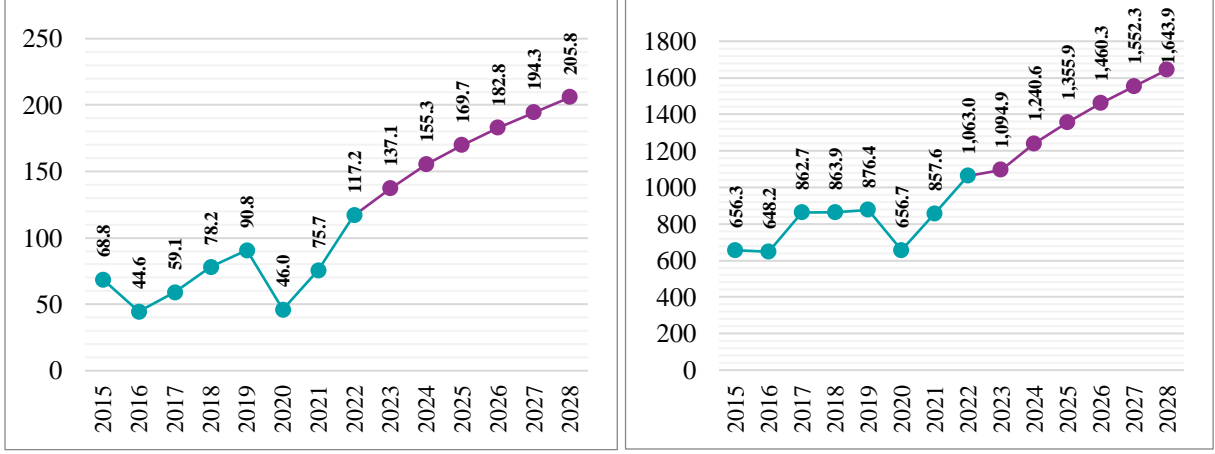
Kaynak: TÜİK, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Üniversitesi.

Uyguladığı turizm stratejisi ve yenilikçi politikalar ile yakaladığı büyüme ivmesini devam ettirmeyi amaçlayan Türkiye, 2028 yılında toplam 90 milyon turisti ağırlamayı (Şekil 3.1.) ve turizmden toplam 100 milyar ABD doları gelir elde etmeyi (Şekil 3.2.) hedeflemektedir.

4. Adana Turizm Analizi

4.1. İlin Ziyaretçi Analizi ve Hedefi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı konaklama istatistiklerine göre 2022 yılında Adana; yaklaşık 1 milyon yerli, 117 bin yabancı olmak üzere toplam 1,1 milyon turisti konaklama tesislerinde ağırlamıştır. Aynı yılda ortalama geceleme 1,70 olarak gerçekleşirken, ortalama tesis doluluk oranı ise yüzde 46,5 olarak hesaplanmıştır. İlin 2028 yılı hedefi, yabancı turist için yaklaşık 205 bin kişi ve yerli turist için 1,6 milyon kişi olarak hesaplanmıştır (Şekil 4.1.1.).

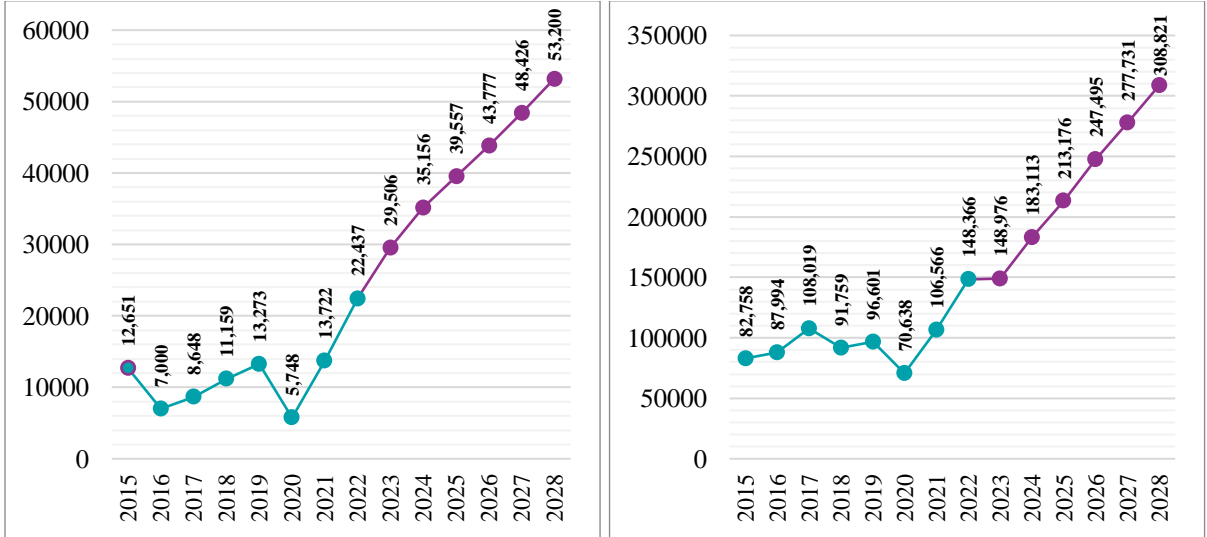
Şekil 4.1.1. Adana'nın ağırladığı yabancı (sol) ve yerli (sağ) turist sayısı ve tahminler (bin kişi)

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

4.2. İlin Turizm Gelir Analizi ve Hedefi

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan turizm istatistikleri temel alınarak yapılan hesaplamalar, Adana'nın 2022 yılında yabancı turistlerden yaklaşık 22,4 milyon ABD doları, yerli turistlerden 148,3 milyon ABD doları gelir elde ederek turizmde bir yıl içinde yaklaşık olarak toplam 170,7 milyon ABD doları gelir elde ettiğini göstermektedir (Şekil 4.2.1.).

Turizm gelirlerinde Adana, 2028 yılı itibarıyla yabancı turistlerden yaklaşık 53,2 milyon ABD doları, yerli turistlerden ise 308,8 milyon ABD doları gelir elde etme potansiyeline sahiptir (Şekil 4.2.1.).

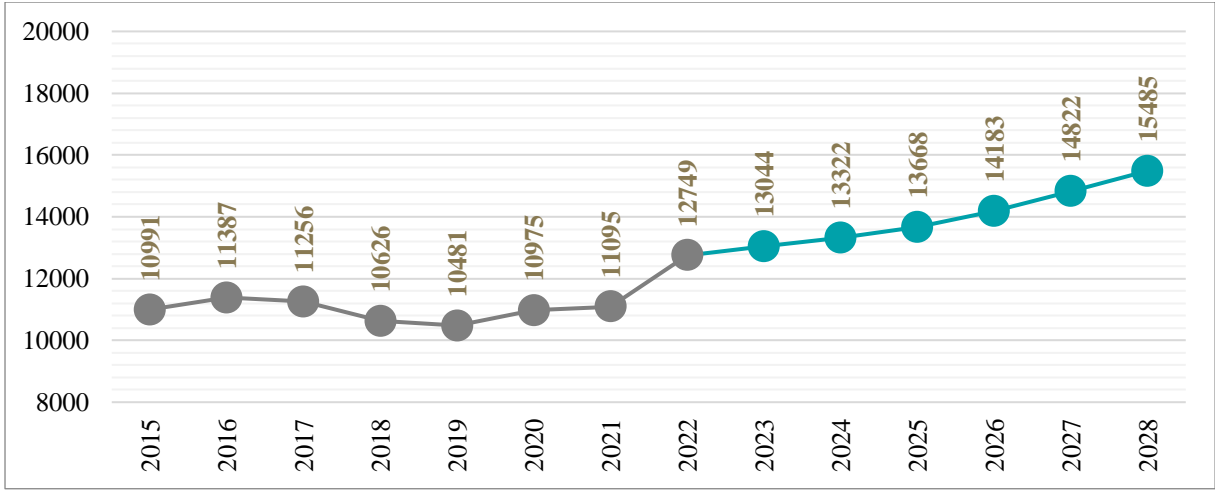
Şekil 4.2.1. Adana'nın yabancı (sol) ve yerli (sağ) turistlerden turizm geliri ve tahminler (bin ABD doları)

Kaynak: TÜİK, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Üniversitesi.

4.3. İlin Konaklama Analizi ve Hedefi

Adana'da 2022 yılı Aralık ayı itibarıyla toplam 162 konaklama tesisi bulunmaktadır. Konaklama tesislerinin toplam yatak kapasitesi ise 12.749'dur. Tesis doluluk oranı yüzde 46,5 ve ortalama geceleme 1,70'tir. İlin mevcut istatistikleri incelendiğinde, mevcut ivmenin devam etmesi koşuluyla

2028 yılında yatak kapasitesinde yaklaşık yüzde 21,46'lık bir artış göstereceği öngörülmektedir (Şekil 4.3.1.).

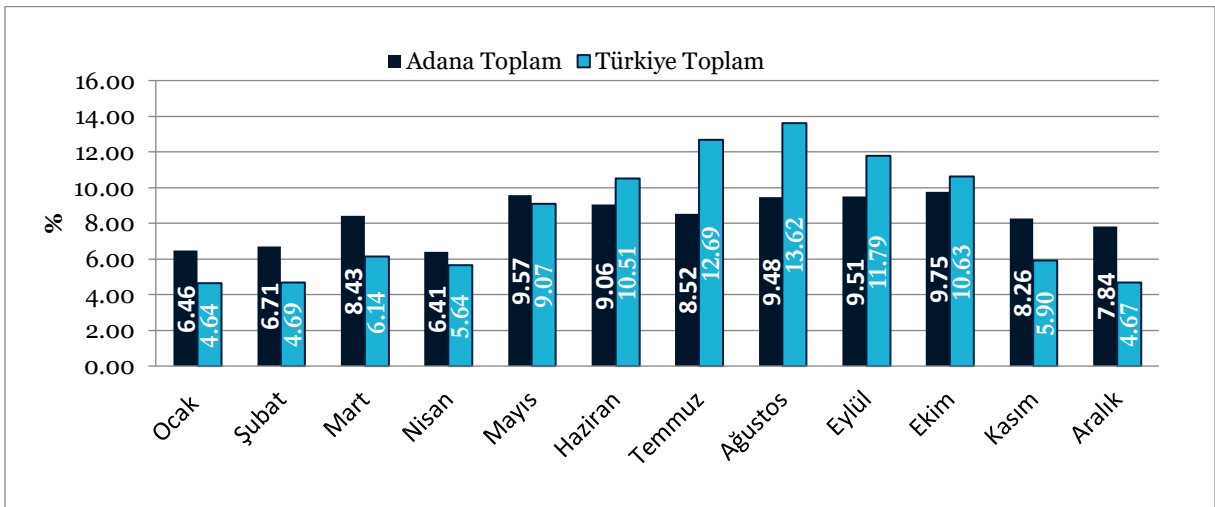

Şekil 4.3.1. Adana'nın yatak kapasitesi ve tahminler

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

4.4. İlin Mevsimsellik Durum Analizi

Turizmin 12 aya yayılma hedefi, arz kaynaklarının etkin kullanımı ve etkili tanıtım çabalarıyla doğrudan ilişkilidir. Bu hedef, Türkiye Turizmi Ana Planı'nda üzerinde önemle durulan bir başlıktır. Türkiye turizmi ile Adana turizminin mevsimsellik analizi Şekil 4.4.1.'de karşılaştırmalı olarak görülmektedir. Buradan, Türkiye ile Adana'nın mevsimsellik dağılımında paralellik olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan Kasım-Mayıs ayları aralığında Adana'daki doluluk oranlarının Türkiye ortalamasının üzerinde seyrettiği dikkati çekmektedir. Adana'nın bazı aylarda Türkiye ortalamasının altında olmasının ildeki mevsim şartlarına ve mevcut turizm türlerine bağlı olduğu düşünülmektedir. Adana ve Türkiye genelindeki mevsimsel turizm trendlerinin, turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin ve turizm planlamacılarının pazarlama stratejilerini ve işletme planlarını belirlediği düşünüldüğünde, destinasyonların mevsimsel faktörleri dikkate almaları önem arz etmektedir. Dolayısıyla ildeki turizm hareketliliğinin ve buna bağlı oluşacak talebin yıl içine dengeli yayılması için, ildeki turizm türlerinin çeşitlendirilmesi ve bazı turizm türü başlıklarındaki etkililiğin artırılması gerekmektedir.

Şekil 4.4.1. Türkiye ve Adana karşılaştırmalı mevsimsellik durumu

Not: Veriler, yıllık toplam konaklama sayısının yüzdesel dağılımı olarak verilmiştir (2022).

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

4.5. İlin Turizm Türleri Analizi

Adana tarihî varlıkları, kültürel mirası, doğal güzellikleri, eşsiz gastronomi kültürü, sağlık olanakları, festivalleri, kazılmaya devam eden ve değerli buluntular veren arkeolojik kazı alanları ile birçok turizm türü için çok yüksek potansiyele sahip bir turizm destinasyonudur. Bu turizm türleri aşağıda kısaca açıklanmaktadır.

Kültür Turizmi: Adana ve ilçeleri, pek çok somut kültür turizmi arz kaynağına ve somut olmayan kültürel miras unsuruna sahiptir. Türkiye'nin en eski müzelerinden olan, 1924 yılında kuruluş 2018 yılında yeni binasında faaliyetini sürdüren Adana Yeni Arkeoloji Müzesi, UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde bulunan ve kazı çalışmaları devam eden Anavarza Örenyeri, Kuruköprü Anıt Müzesi ve Geleneksel Adana Evi, Magarsus Antik Kenti, Büyük Saat Kulesi, Taşköprü, Atatürk Evi Müzesi, Kozan Kalesi ve Manastırı, Ulu Camii ve Külliyesi, Yağ Camii, Hoşkadem Camii, Bebekli Kilise ve İpek Yolu bu arz kaynaklarından sadece bir kısmıdır.

Gastronomi Turizmi: Adana, binlerce yıllık tarihinde farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış olmanın, endemik canlı varlığına ve su kaynaklarına sahip olmanın sağladığı avantaj ile kendine özgü bir lezzet sentezi oluşturmuştur. Bu sayede zengin bir mutfak kültürüne sahip olmuş ve bir gastronomi şehri olarak anılmayı başarmıştır.

Kıyı Turizmi: Adana'nın Akdeniz'de 160 kilometre kıyısı bulunmaktadır ve Karataş ve Yumurtalık ilçelerinde kıyı turizmi için oldukça elverişli plajlar, göller ve kumsallar bulunmaktadır.

Etkinlik Turizmi: Adana'da, 13 Kare Sanat Festivali, Sabancı Uluslararası Tiyatro Festivali, Uluslararası Altın Koza Film Festivali, Çukurova Rock Festivali, Uluslararası Portakal Çiçeği Karnavali, Kebap ve Şalgam Festivali ve Uluslararası Adana Lezzet Festivali gibi farklı temalarda birçok etkinlik organize edilmektedir. Ayrıca Çukurova Üniversitesinin 2000 kişi kapasiteli Kongre Merkezi ve diğer salonları, Büyükşehir ve Seyhan Belediyelerine ait salonlar ve ilde faaliyet gösteren otellere ait salonlar ile kentte havalimanının olması kongre turizmi için uygun bir ortam sunmaktadır.

Spor Turizmi: Adana'nın Çukurova ilçesi sınırları içinde bulunan Rüzgârlı Tepe'de ve Sarıçam ilçesinde Menekşe Uçuş Tepesi'nde yamaç paraşütü, Seyhan Baraj Gölü'nde yelkencilik, kano, off-shore gerçekleştirilebilmektedir. Seyhan Baraj Gölü'nde Su Sporları Festivali düzenlenmektedir. Feke ilçesi Göksu Deresi'nde kano ve rafting yapılabilmektedir. Aladağ ilçesinde bulunan Hacer Ormanları ve Yedi Göller ile Pozantı ve Karaisalı ilçelerinde çeşitli parkurlarda doğa yürüyüşü yapılmaktadır. Yumurtalık ilçesinde yer alan Haylazlı köyü sahili, kitesurf alanında büyük potansiyele sahiptir ve burada kiteboard aktiviteleri başlamıştır.

Yayla Turizmi: Adana'da yayla turizmi potansiyeli olan pek çok bölge bulunmaktadır. Bunlardan bazıları, Aladağ ilçesi Meydan, Başpınar Bıcı, Kosurga ve Ağcakise Yaylaları; Kozan ilçesi Horzum Yaylası; Pozantı ilçesi Tekir, Belededik ve Armutoluğu Yaylaları; Karaisalı Kızıldağ Yaylası'dır.

Eko Turizm: Karataş Tuzla, Akyatan ve Yumurtalık Lagünleri; kuş gözlemciliği, sportif olta balıkçılığı, bitki inceleme ve yaban hayatı gözlemciliği gibi ekoturizm türlerinin icrası için uygun alan oluşturmaktadır. Saimbeyli ilçesi, Obruk ve çevresinde kelebek gözlemciliği yapılabilmektedir.

Sağlık Turizmi: Adana sağlık turizmi kapsamında yakın çevresinde yer alan ülkelere özellikle göz, ortopedia, onkoloji, tüp bebek, diş tedavisi ve estetik ameliyatlar konusunda ileri teknikler ile hizmet verecek kapasiteye sahiptir. Bu kapasiteyi değerlendirmek amacıyla Sağlık Turizmi Derneği kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır. Ayrıca ilde çeşitli şifalı içme suyu kaynakları bulunmaktadır ve turizme kazandırılmayı beklemektedir.

5. Destinasyon Risk Analizi

	Olasılık					Şiddet					Skor
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
Küresel Riskler											
Ukrayna-Rusya Savaşının Uzaması			X					X			9
Avrupa Enerji Krizi			X					X			9
Çin-Tayvan Arası Soğuk Savaş'ın Sıcak Çatışmaya Dönme İhtimali			X						X		12
Kuzey Kore-Güney Kore Çekişmesi		X					X				4
Küresel Durgunluk				X					X		16
Yeni Bir Salgın Hastalık			X						X		12
Gıdaya Erişim Zorluğu/Kıtlık			X					X			9
İklim Değişikliği				X					X		16
Doğal Kaynak Krizleri (Su/Enerji Kaynakları)			X						X		12
Biyoçeşitlilik Kaybı ve Ekosistem Çöküşü			X						X		12
Büyük Ölçekli Gönülsüz Göç				X					X		16
Yaygın Siber Suç ve Siber Güvensizlik			X						X		12
Yaşam Maliyeti Krizi				X					X		16
Ülkesel Riskler											
Doğal Afetler					X					X	25
Yeni Bir Salgın Hastalık		X						X			6
İklim Değişikliği ve Çevre Sorunları					X				X		20
Bölgesel Savaş ve Terör Riski					X				X		20
Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Politik Gündem				X					X		16
Siber Güvenlik Açıkları			X					X			9
Seyahat Güvenliği/Asayiş-Turiste Yönelik Tehdit			X					X			9
Enflasyon				X				X			12
Rakip Ülke Söylemi			X				X				6
Yerel Riskler											
Terör Riski		X					X				4
Sağlık (Hasta Tedavisi, Acil Müdahale)		X					X				4
Nitelikli Personel İstihdamı			X					X			9
Dolandırıcılık			X					X			9
Yerel Halkın Turizm Faaliyetlerine Uyum Sorunu		X					X				4
Aşırı Turizm Talebi		X					X				4
Çevre Kirliliği ve Temiz Su Kaynaklarının Azalması			X					X			9
Radikal Akımlar		X					X				4
Deprem Riski				X					X		16
Heyelan		X					X				4
Doğal Güzelliğin Yok Olması ve Çarpık Yapılaşma			X					X			9
Tek Pazara Bağımlılık		X					X				4
Kaçak Göçmenler				X					X		16
Güvensiz Şehir Algısı				X					X		16
Somut Kültürel Mirasın Tahribatı			X					X			9
Endemik Türlerin Yok Olma Tehlikesi			X					X			9
Katı Atık Bertaraf ve Su Arıtma Problemi		X					X				4
Sel/Taşkın			X						X		12
Orman Yangınları & Endüstriyel Yangınlar				X				X			12
Kaya Düşmesi		X					X				4
Ticarileşen Gastronomi Ürünlerinin Özgünlüğünü Kaybetmesi			X					X			9

Risk Skorlaması ve Risk Puanı Sonucu

		Siddeti				
		Çok Ciddi 5	Ciddi 4	Orta 3	Hafif 2	Çok Hafif 1
Olanak	Çok Yüksek 5	Yüksek 25	Yüksek 20	Yüksek 15	Orta 10	Düşük 5
	Yüksek 4	Yüksek 20	Yüksek 16	Orta 12	Orta 8	Düşük 4
	Orta 3	Yüksek 15	Orta 12	Orta 9	Düşük 6	Düşük 3
	Düşük 2	Orta 10	Orta 8	Düşük 6	Düşük 4	Düşük 2
	Çok Düşük 1	Düşük 5	Düşük 4	Düşük 3	Düşük 2	Düşük 1
	RİSK SKORU	EYLEM				
25, 20, 16, 15	KABUL EDİLEMEZ RİSK: Bu risklerle ilgili hemen çalışma yapılmalıdır.					
12, 10, 9, 8	DİKKATE DEĞER RİSK: Bu risklere mümkün olduğu kadar çabuk müdahale edilmelidir.					
6, 5, 4, 3, 2, 1	KABUL EDİLEBİLİR RİSK: Acil tedbir gerektirmeyebilir. Orta vadede çalışma yapılmalıdır.					

6. Rekabet Analizi ve Rekabet Gücünü Artırma

Adana'nın coğrafi konumu ve sahip olduğu turizm değerleri dikkate alındığında Mersin, Hatay, Kayseri ve Gaziantep illeri rekabet analizine dâhil edilmektedir. Hatay ve Gaziantep, UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na gastronomi alanında girmiş ilk iki kenttir. Hatay; farklı etnik kökenlere ve dinlere mensup bireylerin yıllarca bir arada barış içinde yaşadığı bir şehir olarak inanç turizminde ve yöreye özgü yemek kültürünün zenginliği nedeniyle gastronomi turizminde ön plana çıkmaktadır. Ayrıca şehrin termal turizm, kültür turizmi, doğa ve spor turizmi alanlarında arz kaynakları mevcuttur. Gaziantep; şehrin adı ile birlikte anılan ve bölgede yetişen Antep fıstığı ile yapılan Antep Baklavası, Katmer, Beyran gibi yöresel tatlarla, 102 coğrafi işaretli ürüne sahiptir ve mutfağı ile öne çıkmaktadır. Ayrıca kentte kültür turizmi, inanç turizmi, kongre turizmi arz kaynakları bulunmaktadır. Kayseri; kış turizmi, dağ ve doğa sporları, hava sporları ve gastronomi turizmi ile adından söz ettirmektedir. Kendine özgü yöresel ürünlere sahip olan Mersin; Akdeniz'e kıyısı olması ve mavi bayraklı plajları ile bölgenin deniz turizmi merkezi konumundadır. Özellikle Tarsus ilçesinde inanç turizmi arz kaynakları mevcuttur. Adana'nın bahsi geçen iller ile gastronomi alanında rekabet etmek yerine bu gücü avantaja dönüştürmesi mümkündür. Adana ve çevresinde yer alan kentlerin gastronomi alanında güçlerini birleştirerek lezzet rotalarının oluşturulması (3A Lezzet Projesi gibi) ve bütünsel pazarlanmaları sağlanmalıdır.

Adana'nın Mersin, Hatay, Kayseri ve Gaziantep ile rekabet edebilmesi için etkinlik turizmi, kongre turizmi ve sağlık turizmi stratejilerini geliştirmesi faydalı olacaktır. İlk düzenlendiği yıldan itibaren yoğun ilgi gören Uluslararası Portakal Çiçeği Karnavalı acentelerin tur programlarına ve Türkiye Kültür Yolu Festivalleri'ne dâhil olmuştur. 2023 yılında yedincisi gerçekleştirilecek Uluslararası Adana Lezzet Festivali, Türkiye'nin ilk lezzet festivalleri arasındadır ve her yıl geniş bir katılımcı kitlesini çekmektedir. Bu yıl otuzuncusu düzenlenen Uluslararası Altın Koza Film Festivali ve yirmi dördüncüsü düzenlenen Adana Tiyatro Festivali, Adana'nın kültür ve sanat alanındaki farkını ortaya koymaktadır. Bahsi geçen ve benzer etkinliklerin daha profesyonel planlanması ve uluslararası katılım için tanıtımlarının yapılması önemlidir.

Adana, sağlık turizmi ve kongre turizmi açısından rakip illere oranla daha avantajlı konumdadır. Adana'nın Doğu Akdeniz'de önemli bir merkez olması ve buradaki pek çok şehre ilk ulaşım noktasında olması önemli bir avantajdır. Çukurova Bölgesel Havalimanı'nın açılması ve uluslararası uçuş sayılarının artması ile bu avantaj daha da artacaktır. Bu nedenle Adana'ya uluslararası doğrudan uçuşların artırılması sağlanmalıdır. Orta Doğu ülkelerine yakınlığı, JCI akreditasyonuna sahip hastanelerin varlığı, toplam yatak sayısının ve yoğun bakım yatak sayısının Türkiye ortalamasının üzerinde olması Adana'yı diğer iller ile rekabette öne çıkarmaktadır. Ancak bu potansiyelini iyi kullanabilmesi için reklam ve pazarlama çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bölgenin en büyük şehirlerinden olan Adana, iş amaçlı seyahatleri yüzde 40 oranında çekmektedir. TÜYAP Fuar ve Kongre Merkezi Adana ve 2000 kişi kapasiteli Çukurova Üniversitesi Kongre Merkezi mevcuttur ve kent kongre turizminde iddialı bir konumdadır. Kongre kenti olma çabasında olan Mersin ile rekabette, ulaşım ve konaklama tesislerinin birbirine yakınlığı açısından avantajlı

durumdadır. Avantajını sürdürebilmesi için Adana Şakirpaşa Havalimanı'nın faaliyetine devam etmesi ve ulusal ve uluslararası tarifeli uçuşların artırılması gerekmektedir. İlaveten bölgeye charter seferleri düzenleyebilecek tur operatörlerine il genelindeki paydaşlar aracılığıyla (Ticaret Odası olabilir.) boş-dolu koltuk garantisi ya da koltuk destek ödemesi verilerek charter uçuşların yapılması sağlanabilir.

7. Sürdürülebilir Turizm Uygulamalarını Geliştirme

Adana Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası'nda yer alan tüm başlıklar, sürdürülebilir turizm anlayışını kapsayan ilkeler ve uygulamalar ile uyumlu olacak şekilde hazırlanmıştır. Turizmde sürdürülebilirlik anlayışı ile yerel ekonomiye katkı sağlayarak yerel halkın refahını artırmak, kültürel ve sosyal çeşitliliğin devamlılığını sağlamak, turizmin hem çevre hem toplum üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek, doğal ve kültürel mirasın korunmasını sağlamak ve ziyaretçilerin yaşam kalitelerini artırmak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda *Adana Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*'nda il turizminin gelişmesi için;

- a. Turizmin doğal çevre üzerindeki negatif etkilerini azaltmak ve faydasını artırmak,
- b. Turizmin kültürel miras üzerindeki negatif etkilerini azaltmak ve faydasını artırmak,
- c. Turizmin yerel halkın sosyal ve ekonomik yaşamı üzerindeki negatif etkilerini azaltmak ve faydasını artırmak,
- d. Etkili sürdürülebilir bir turizm yönetimi geliştirmek, ilkeleri benimsenmektedir.

Bölgede çevre dostu turizm faaliyetlerine öncelik verilmeli ve teşvik edilmelidir. Yürüyüş turları, bisiklet turları gibi doğa ile dost etkinlikler teşvik edilmelidir. Şehir içi ve şehir dışında özellikle bisiklet yolları ve rotaları oluşturulmalıdır. Millî parklar ve doğal çekicilik alanlarının sürdürülebilir ziyaretçi kotaları belirlenmeli ve uygulanması sağlanmalıdır. Doğal ve turistik çekicilik olan bölgelerde gelişmiş atık yönetim sistemi uygulanmalı, oluşacak çöpler sıfır atık prensibiyle toplanarak yeniden değerlendirilmelidir. Aşırı yığılma olan tarihî alanlara, olası tahribatı önlemek için günlük kotalar getirilmeli ve ziyaretçilerin bu kota çerçevesince önceden rezervasyonları yapılarak gezmeleri sağlanmalıdır. Yerel kültür ve geleneklere saygılı davranmaları konusunda bölgeyi ziyaret eden turistlere rehberlik edilmeli ve turistler bilgilendirilmelidir. Ayrıca bölgede oluşturulacak fonlar ile Adana'nın tarihî mekânlarının restorasyonu ve korunmasına yönelik projeler geliştirilmelidir. Bölgede üretilen yerel ürünlerin bölge ziyaretçilerine aracısız sunulabilmesi için turistlerin ziyaret güzergâhlarında, mola yerlerinde, turistik çekiciliklerin yakınında el sanatları pazarları veya köy pazarları oluşturulmalıdır. Bölgede faaliyet gösteren her türlü turizm işletmesinin istihdam ihtiyaçlarında yerel halkın tercih edilmesi teşvik edilmelidir. Ayrıca bölgenin ihtiyaç duyduğu iş gücü analizi yapılarak ihtiyaç duyulan alanlarda personelin yetiştirilmesine destek olunmalıdır. Turizmde kazanılan gelirin yerel halk ile adil bir şekilde paylaşılabilmesi için sosyal projeler geliştirilmeli, mevcut projeler desteklenmelidir. Turizmin çok yönlü bir sektör olması sebebiyle bölgedeki tüm turizm faaliyetlerinin yönetilmesi ve düzenlenmesinde yerel yönetimler, turizm işletmeleri, üniversiteler, STK'lar yoğun bir iş birliği içinde faaliyet göstermelidir. Bu amaçla bölgede sağlanan turizm gelirleri, başta yerel yönetimler olmak üzere bölgede oluşturulan bu konsorsiyuma aktarılmalıdır. Gerek bölgeyi ziyaret eden turistlere gerekse de bölge halkına yönelik çevre ve kültürel mirasın korunması konularında bilgi veren bilgilendirme materyalleri hazırlanmalı ve kullanıma sunulmalıdır. Bölge de sürdürülebilir turizm ilkelerini benimsemiş ve bunu ön plana çıkaran işletmeler ödüllendirilmeli ve yaptıkları faaliyetlerin sertifikalandırılması sağlanmalıdır.

8. Gastronomi Kaynaklarını Etkin Kullanma

Gastronomi, Adana'nın sosyal ve kültürel yaşamında çok önemli bir yere sahiptir. Verimli Çukurova toprakları üzerine kurulan, Ceyhan ve Seyhan nehirleri ile beslenen Adana'da tarım önemli bir faaliyet alanıdır. Kentte karpuz, şalgam, zeytinyağı, nar, pamuk, narenciye çeşitleri gibi yöreye özgü

gastronomik değeri olan birçok tarım ürünü yetişmektedir. Bu ürünlerden Adana Karpuzu, Adana Şalgamı, Ceyhan Zeytinyağı, Kozan Portakalı, Kuytucak Narı, Pozantı Çileği, Tufanbeyli Kuru Fasulyesi ve Çukurova Pamuğu coğrafi işaretli ürünlerdir. Ancak Adana’da coğrafi işaretle tescillenerek kentin marka değerine ve gastronomisine katkı sağlayacak daha pek çok ürün bulunmaktadır. Karakılçık Buğdayı, Nar Ekşisi, Tatlı Limon, Şeker Portakalı, Kozan Mezla ve Narenciye Balı, Susam, Turunç Reçeli, Turunç Ekşisi, Mantaş Kabağı, Karataş Bahçe Biberi ve Adana Topak Zeytini, gastronomik değeri olan ürünlerden sadece bir kısmıdır ve bu ürünlerin coğrafi işaretle tescillenmeleri yönünde çalışmaların bir an önce yapılması Adana gastronomisi için faydalı olacaktır.

Adana mutfağının tarımsal zenginliğe dayanan özgün kültürünün farklı uygarlıkların yemek kültürü ile harmanlanması sonucunda kendine has bir lezzet sentezi ortaya çıkmıştır. Adana’da yöresel yemekler, kebab kültürü, sokak lezzetleri ve mavi yengeç, kum midyesi gibi deniz ürünleri gastronomik bir çeşitlilik sunmaktadır. Bu kapsamda Adana’da gastronomi turizminin geliştirilmesi yönünde çeşitli çalışmalar mevcuttur. Ancak bu çalışmaların sonuçlandırılması önemlidir. Örneğin, 2019 yılında UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı’na gastronomi alanında başvuru yapılmış ancak süreç olumsuz sonuçlanmıştır. Bu konuda yapılan hataların ve eksikliklerin tespit edilerek gerekli adımların daha güçlü bir şekilde tekrar atılması ve kentin bu alandaki iddiasının olumlu sonuçlandırılması önemlidir. Bu noktada bir başka konu ise bölgeye özgü gastronomi değerlerinin yer aldığı bir mutfak müzesinin kurulmuş ancak aktifleştirilememiş olmasıdır. Adana Mutfak Müzesi aktif hâle getirilmelidir.

Gastronomi; Adana’nın strateji çalışmalarında ön plana çıkmakta ve Mersin’den başlayıp Adana, Hatay, Gaziantep ve Şanlıurfa’yı içine alarak Mardin’e uzanan bölgede gastronomi aksının bir ayağı olarak üst ölçekli planlama belgelerinde yer almaktadır. Aynı zamanda kent, “3A (Adana-Antep-Antakya) Lezzet Bölgesi Projesi’ne dâhildir. Kentte Gastronomi Akademisi’nin kurulması bir başka projedir. Bu projelerin hayata geçirilmesi için gerekli planlamalar yapılmalı ve destekler sağlanmalıdır.

Adana, gastronomi turizminde oldukça geniş bir ürün çeşitliliğine sahip olmasına rağmen bölgeye gelen turistlere yöresel lezzetleri bir arada sunabilecek nitelikte restoranlar yeterli değildir. Kentte faaliyet gösteren restoranlar kebab ağırlıklıdır. Turist ziyaretine uygun noktalarda Adana ev yemekleri yapan restoranların ve yöresel mutfak ürünleri ile ilgili satış noktalarının oluşturularak tanıtımının yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda, Tepebağ’da restore edilen tarihî konaklarda Adana lezzetlerine yönelik gastronomi evi ve yaşayan müzeler oluşturulması, Slow Food Adana Çiftçi Pazarı gibi etkinliklerin teşvik edilip sayılarının artırılarak tanıtımının yapılması önerilmektedir. Kebab ve bicibici gibi yöresel ürünlerin yapım atölyeleri, şalgam üretim tesisi gezisi, narenciye, pamuk, zeytin, susam hasadı gibi gastronomik etkinliklerin oluşturulması yönündeki çalışmaların tamamlanarak tanıtımlarının yapılması ve seyahat acentelerinin programlarına eklenmesi sağlanmalıdır.

9. Dijitalleşme ve Akıllı Turizm Uygulamalarını Etkili Kullanma

Geliştirilecek akıllı turizm uygulamaları ve dijital dönüşüm faaliyetleri Adana’nın rakiplerine göre ön plana çıkmasını sağlayacağı gibi zaten kıt olan kaynakların da verimli kullanılmasını sağlayacaktır. Bu amaçla bölge ziyaretçilerinin şehrin önemli yerlerini, tarihî ve kültürel mekânlarını, restoranları ve etkinlikleri görebilecekleri mobil rehber uygulamaları geliştirilmelidir. Bu uygulama içine yerleştirilecek “Akıllı-QR” ödeme sistemleri ile belli bir bedel karşılığında ziyaretçilere paket olarak ücretsiz hizmetler ve indirimler sunulmalıdır. Yine bu uygulama aracılığıyla ziyaretçiler, bölgede ihtiyaç duydukları tüm hizmetlere erişebilmeli ve satın alabilmelidir. Örneğin ziyaretçiler, akşam

indirimli olarak bir restorana rezervasyon yapabilirken öte yandan ücretsiz olarak müzeye giriş hakkı elde edebilmelidir. Yine Adana'nın ön plana çıkmış tarihî ve kültürel mekânların daha yakından tanıtımını yapabilmek için sanal/artırılmış gerçeklik uygulamaları geliştirilmeli ve kullanıma sunulmalıdır. Şehir merkezindeki belli bölgelere yerleştirilecek kiosk, dijital ekranlar, QR kodlar vb. uygulamalar aracılığıyla bu turistik mekânlar hakkında ziyaretçilere detaylı bilgiler sunulmalı, mekânların tarihçesi ve özellikleri aktarılmalıdır. Bu konuda QR kodlar ve NFC teknolojisi, yatırım maliyeti düşük ve etkinliği yüksek uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Şehir içinde ve turistik çekiciliklerin olduğu bölgelerde yüksek hızlı, ücretsiz internet erişimi de sağlanmalıdır. Bu sayede bilgiye hızlı erişimin yanında ziyaretçilerin tüm iletişim araçlarını kullanarak bölgeden paylaşım ve yayın yapmasına imkân sağlanabilecektir. Adana sokaklarını ve turistik mekânları kolayca bulabilmek için trafik durumunu ve toplu taşıma seçeneklerini de gösteren akıllı harita ve navigasyon uygulamaları geliştirilmelidir. Adana'nın turistik değerlerini daha geniş kitlelere tanıtmak için sosyal medya influencerları ile iş birliği yapılmalıdır. Ayrıca ziyaretçilerin ilgisini artırmak için eğlenceli ve öğretici deneyimler sunan etkileşimli oyunlar veya yarışmalar geliştirilmelidir. Daha önceki dönemlerde artırılmış gerçeklik ile yapılan "Pokemon Go" oyunu, bu konuda örnek olarak alınabilir.

10. Tematik Rotalar Geliştirme

Adana; sahip olduğu tarihî zenginlikleri, dillere destan gastronomisi, doğal güzellikleri ve yaşayan kültürel mirasıyla her türden ziyaretçi için çok farklı deneyimler sunmaktadır. Var olan bu potansiyelin artırılması ve yeni taleplerin oluşturulabilmesi için şehirde tematik rotalar oluşturulmalıdır. Bu rotalardan bazıları şunlardır:

Tarihî Zenginlikler Rotası: Şehrin de simgelerinden biri olan Adana Kalesi ve Antik Dönem'den kalan Taşköprü; Roma Dönemi'ne ait kalıntılarıyla ünlü Misis Antik Kenti; Orta Çağ Dönemi'ne ait kalıntıları bünyesinden barındıran, tarihî ve mimari açıdan büyüleyici Anavarza Antik Kenti; İpek Yolu'nu kontrol etmek amacıyla inşa edilen ve muhteşem bir manzaraya sahip olan Seyhan Nehri kıyısında yer alan Yılankale'den oluşan bir "Tarihî Zenginlikler Rotası" oluşturulabilir.

Gastronomi Deneyimleri Rotası: Ünü tüm dünyaya yayılmış ciğer kebabın kahvaltıda, Adana kebab, şalgam, şırdan dolması vb. Adana'ya özgü yerel tatların gün içinde sunulduğu, Adana'nın yakıcı sıcaklığında serinlemek için iyi bir seçenek olan "Bici Bici Tatlısı" ve taze meyve sularının eşlik ettiği, yerel lezzetlerden "Karakuş Tatlısı"nın ikram edildiği, diğer yerel yiyecek ve içeceklerle zenginleştirilmiş bir "Gastronomi Deneyimleri Rotası" oluşturulabilir.

Gastronomi Treni Rotası: Adana Gastronomi Treni, TÜRSAB tarafından başlatılan ve gastronomi turizmi ile tren seyahatini birleştiren bir projedir. Adana Gastronomi Treni, Adana'dan Kayseri'ye kadar giden Erciyes Ekspresi'ne bağlı olarak çalışmaktadır. Trenin içinde ve duraklarda yolculara bölgesel lezzetler sunulmaktadır. Ayrıca trenin geçtiği güzergâhtaki doğal ve kültürel güzellikler rehberler tarafından anlatılmaktadır. Adana Gastronomi Treni, 2019 yılında ilk seferini yapmış ancak pandemi nedeniyle ara vermiştir. Adana merkezden Pozantı'ya turistik demir yolu güzergâhının canlandırılması için "Gastronomi Treni Rotası" tekrar oluşturulmalıdır. Bu rota boyunca Hacıkırı'nda Varda Köprüsü (Alman Köprüsü), Belemelik Tabiat Parkı ve Pozantı bulunmaktadır. Rota boyunca 4-5 saatlik yürüyüş parkurlarını ve eşsiz, panoramik doğa manzaralarını görme imkânı vardır.

Geç Hitit Kültür Yolu Rotası (Puduhepa Rotası): Anadolu'nun güneydoğusunda yer alan ve MÖ 1200-700 yılları arasında var olmuş Geç Hitit krallıklarının izlerini takip eden bir yürüyüş rotasıdır. Bu rota, Anadolu'da gelişen medeniyetler içerisinde ilk kadın kraliçe olan Puduhepa'nın

hayatını ve eserlerini tanıtmayı amaçlamaktadır. Puduhepa'nın doğduğu yer olan Lawazantiya (Tatarlı)'dan başlayarak Toroslar üzerinden yaşadığı Hattuşa'ya ve son olarak da öldüğüne inanılan Malatya'ya kadar uzatılabilecek bir rotadır.

Doğa ve Rekreasyon Rotası: Seyhan Baraj Gölü'nün çevresi, Varda Köprüsü civarı, Kozan Yaylası, Karaisalı Çamlığı, Pozantı-Belemedik Yaylası, Yumurtalık ve Karataş'da bulunan lagünler bu tür rotaların oluşturulması için elverişli güzergâhlardır.

Kültürel Keşif Rotası: Sabancı Merkez Camii, Adana Arkeoloji Müzesi, Adana Sinema Müzesi, Misis Mozaik Müzesi, Eski Adana Evleri gibi mekânları içeren bir "Kültürel Keşif Rotası" oluşturulabilir.

El Sanatları ve Halk Pazarları Rotası: Taşköprü civarında bulunan el sanatları atölyeleri ile tarihî Adana çarşılarının içinde yer alan yerel el sanatları ve ürünlerinin sunulduğu dükkânların ziyaret edildiği, el yapımı ürünler, takılar ve tekstil ürünlerinin sergilendiği Yüreğir El Sanatları Pazarı'nı ve bölgede bulunan yerel halk pazarlarını da kapsayacak şekilde "El Sanatları ve Halk Pazarları Rotası" oluşturulabilir.

Mitoloji ve Efsaneler Rotası: Zengin bir kültürel geçmişe sahip olan Adana, birçok mitolojik hikâye ve efsaneye ev sahipliği yapmaktadır. Anavarza Efsanesi, Şahmeran Efsanesi, Lokman Hekim Efsanesi ilk akla gelenlerdir. Oluşturulacak "Mitoloji ve Efsaneler Rotası" aracılığıyla bölge ziyaretçilerine eşsiz deneyimler sunulabilir.

Kelebek Gözlemciliği Rotası: Türkiye'de bulunan 400 kelebek türünün 160'ı Adana'nın Saimbeyli ilçesinde yer almaktadır. Ayrıca bölgede endemik "Teressa Mavisı" isimli kelebek de kelebek severler tarafından bir hayli ilgi görmektedir. Bu amaçla "Kelebek Gözlemciliği Rotası" oluşturulabilir.

İlave olarak "Adana Müzeler Rotası" ile şehirdeki müzelere yönelik bir rota oluşturulabilir. Ayrıca "Sanat ve Edebiyat Rotası" ile bölgenin tanınmış sanatçı ve edebiyatçıların izlerinin olduğu mekânlara yönelik özel bir rota oluşturulabilir.

11. Kent Peyzajını Düzenleme ve Rekreatif Alanları Artırma

İlde öncelikle çarpık kentleşmenin engellenmesi ve kentin kimliğini ve kültürünü koruyacak şekilde planlı kent çalışmalarına ağırlık verilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda bulvarların genişletilmesi ve ışıklandırılması, bulvarlara bisiklet yollarının eklenmesi ve yeni yapılacak projelere bu planlamaların konulması, kaldırım ve yolların seyyar satıcılar tarafından işgalinin önlenmesi, yeşil alanların ve kalitesinin artırılması, toplu taşıma uygulamalarının gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesi ve en önemlisi tüm kentte temiz bir çevre oluşturulması için düzenlemelere ihtiyaç vardır. Doğal güzelliklere sahip olan kent, aynı zamanda modern bir şehir görünümüne de kavuşturulmalıdır. Park, bahçe ve kaldırımlarda estetik kent mobilyaları (sokak lambası, bank vb.) kullanılmalıdır. Özellikle şehrin simgesi konumunda olan Taşköprü civarı, görsel kirlilikten arındırılarak tarihî ve kültürel kimliğine uygun olarak düzenlenmelidir. Yine yoğun çabalarla restore edilen Tepebağ'da uygun alanların yeşillendirilmesi gerekmektedir. Kentin iklimine uygun bitkilerden müteşekkil, bir örneği Çukurova Üniversitesi kampüsünde bulunan botanik bahçeleri (kaktüs bahçesi vb.) kentin çeşitli bölgelerinde oluşturulabilir.

Adana kent merkezinin içinden geçen Seyhan Nehri, kente başka şehirleri kısındıracak bir doğal güzellik sağlamaktadır. Bu avantaj iyi değerlendirilmeli, gölün bütün çevresini kapsayan bir peyzaj planı yapılmalı ve uygulanmalıdır. Nehir üzerine kurulmuş Seyhan Baraj Gölü, rekreatif alanların

oluşturulması için çok uygun bir atmosfer sunmaktadır. Ancak buradan yeterince yararlanılmamaktadır. Gölde belirli dönemlerde çeşitli su sporları aktiviteleri yapılmaktadır ancak bu aktivitelerin çeşitlendirilerek kent halkı ve yöreyi ziyaret edecek turistler tarafından daha etkin bir şekilde kullanılması sağlanmalıdır.

12. Deneyimsel Turizm Uygulamalarını Artırma

Adana gibi kültürel, tarihî ve doğal zenginliklere sahip bir destinasyon, deneyimsel turizmin gelişmesi için büyük bir potansiyele sahiptir. Oluşturulacak gastronomi atölyeleri ve yerel şeflerle deneyim etkinlikleri, bölge ziyaretçilerine yörenin haklı gururu olan mutfağını deneyimleme imkânı sağlayacaktır. Yine bölgenin sahip olduğu bakır işlemeciliği, kilim dokuma, geleneksel seramik yapımı gibi yöresel el sanatları atölyeleri aracılığıyla misafirlere öğretme ve kendi eserlerini yaratma şansı verilebilir. Adana, eşsiz doğal güzellikleri ile birçok macera turlarına ev sahipliği yapabilir. Günümüzde Rüzgârlı Tepe ve Menekşe bölgelerinde yamaç paraşütü yapılmaktadır. Bu tür faaliyetlere ilave olarak Varda Köprüsü'nden bungy jumping atlayışlarının düzenlenmesi, ilgili turistlerin bölgeye gelmesine hizmet edebilir. Genel olarak düz bir yapısı olan Adana'da, hava koşullarının izin vermesi koşuluyla sıcak hava balon turları düzenlenebilir. Seyhan Baraj Gölü üzerinde düzenlenebilecek kano, yüzme, dalma vb. sportif faaliyetlere ilaveten turistik bir deneyim olarak tekne turları gerçekleştirilebilir. Ayrıca bölgedeki tarım işletmelerinin (çiftliklerinin) de en az bölgenin gastronomisi kadar meşhur olması sebebiyle oluşturulacak eko-çiftlikler ile ziyaretçilere gerçek bir çiftlik yaşamı deneyimi sunulabilir. Ziyaretçilerin, konakladıkları süre boyunca çiftlik yaşamının tüm aşamalarını deneyimleyerek organik tarım uygulamalarını öğrenmeleri sağlanabilir. Tarımsal hasatlardan deneyimsel turizm ürünü olarak yararlanma ve kebab atölyeleri gibi uygulamalar gerçekleştirilmelidir. Şalgam fabrikalarının ziyareti, tarlada pamuk hasadı, susam hasadı gibi programlar oluşturulup, bu öğelerin tarihî ve mitolojik hikâyeler ile zenginleştirilerek tanıtım ve pazarlaması yapılmalıdır. Bu, hem yerel kültürün daha etkili bir şekilde tanıtılmasını sağlayacak hem de turistlerin zenginlikleri sadece görmekle kalmayıp deneyimlemelerine de olanak tanıyacaktır.

13. Nitelikli Hediyeelik Eşya Envanterini Geliştirme

Adana'ya özgü nitelikli hediyeelik eşya önerileri geliştirme amacıyla yerel zanaatkârlar, doğal güzellikler ve geleneksel lezzetlerin bir araya getirildiği, özgün bir yaklaşım sunulmalıdır.

İlin kendi üretimi olan ürünlerinin nitelikli hediyeelik eşyalara dönüştürülmesi işi, kapsamlı bir projeyi gerektirmektedir. Bu çalışma, Adana İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu liderliğinde, üniversitelerin, tasarım uzmanlarının, sivil toplumun ve yerel zanaatkârlardan oluşan paydaşların katılımıyla gerçekleştirilmelidir. Bu sayede sadece turizm sektörü nitelikli ve özgün hediyeelik eşyalara kavuşmayacak, aynı zamanda özellikle kırsaldaki kadın iş gücünün iş yaşamına kazandırılması mümkün olabilecek ve geleneksel üretim yöntem ve süreçlerinin sürdürülebilirliği de sağlanmış olacaktır. Geliştirilen yerel ve hediyeelik eşyaların satışı için ziyaretçilerin yoğun olduğu noktalarda "Adana Store" mağazaları açılmalı, ürünler ayrıca internet üzerinden de satışa sunulurken internet sayfalarında sergilenmelidir. Bu hediyeelik eşyalardan bazılarına yönelik strateji önerileri aşağıda ele alınmıştır.

Bakır İşlemeli Ürünler: Adana'nın geleneksel bakır işlemeciliği öne çıkan bir el sanatıdır. Bakır tabaklar, çaydanlıklar, tepsi setleri gibi işlemeli ürünler, turistlere hem güzel bir hediye seçeneği sunar hem de yöresel sanatın bir yansıması olarak özel bir anlam taşır.

El Dokuması Kilim ve Halılar: Adana'nın zengin dokuma geleneği, el dokuması kilim ve halılarla ifade bulur. Yerel desenler ve renklerle dokunmuş kilimler, turistlere otantik bir ev dekorasyon ürünü olarak sunulabilir.

Yöresel Lezzetler, Baharatlar ve Salçalar: Adana mutfağının vazgeçilmezleri olan yerel lezzetlerden şalgam, baharatlar, biber salçaları, turunç reçeli, portakal şarabı gibi portakallı lezzetler, zeytinyağı, Karakılçık buğdayı gibi yöresel tatlar, meraklıları için ideal bir hediye seçeneğidir.

14. Tepebağ'ı Cazibe Merkezi Hâline Getirme

Tepebağ Evleri, Adana'nın Seyhan ilçesindedir. Bölgede yer alan Tepebağ Höyük, Adana'nın bilinen en eski yerleşim yerlerinden biridir. Antik çağlardan Osmanlı sivil mimarisine kadar pek çok tarihî ve antik kalıntıları bünyesinde barındırmaktadır. Tepebağ Evleri, geleneksel Türk mimarisinin günümüzdeki en seçkin örneklerindedir. 19. yüzyılda pamuk üretimi sayesinde gerçekleşen zenginleşmeyle birlikte konargöçer Türkmenlerin yerleşik hayata geçmesiyle Tepebağ Evleri diye bilinen mimari bir tarz ortaya çıkmıştır. Bölgenin sıcak ikliminin mimari tarza etki ettiği görülmektedir. Bu sebeple evlerin dizilişi serin rüzgârları alacak biçimde planlanmıştır. Bölgede süren restorasyon çalışmaları hızla tamamlanmalı ve burası ziyaretçilerin hizmetine açılmalıdır. Günümüzde New York The Metropolitan Museum of Art'ta sergilenen Mısır Orta Krallık Dönemi 12. Hanedanlığına (MÖ 1900) ait Hemşire Sitsnefru heykelciği de Tepebağ Höyük'te bulunmuştur. Yine bölgenin sahip olduğu doğal güzellikler, parklar ve Seyhan Nehri'nin manzarası önemli çekiciliklerdendir. Evlerin restorasyonu ile oluşturulacak müze, kafe, bar, butik otel gibi işletmeler ile bölge bir eğlence merkezi hâline getirilebilir. Tepebağ Höyük'teki kazı çalışmaları hızlandırılarak mevcut antik kalıntılar açığa çıkartılmalıdır. Bu alan açık hava müzesi olarak düzenlenerek ziyarete açılmalıdır. Bölgede yer alan Bebekli Kilise de yabancı ve gayri müslim ziyaretçilerin ilgisini çekebilir. Bu sebeple kilisenin tarihî ve mimari özelliklerini tanıtıcı bilgilendirme panoları uygun yerlere konulmalıdır. Bölgeye erişimi kolaylaştıracak her türlü imkân sağlanmalı, bu amaçla toplu taşıma araçlarının seferleri ve erişim noktaları artırılmalı, yaya yolları ve bisiklet yolları oluşturulmalıdır.

15. Anavarza Ören Yeri'ni UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne Dahil Etme

Anavarza Ören Yeri; 2014 yılından itibaren UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer almaktadır ve Helenistik, Roma, Bizans, Sasani ve Osmanlı dönemlerine ait kültür izlerini taşımaktadır. Anavarza, tarihte "Yenilmezler Şehri" adıyla tanınan ve birçok anıtsal yapıyı da bünyesinde bulunduran antik bir kenttir. Bu nedenle, Anavarza Ören Yeri'nin UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girmesi için yapılması gereken en önemli şey, bu tarihî ve kültürel değerleri korumak ve tanıtmaktır. Bunun için şunlar yapılabilir:

Anavarza Ören Yeri'nde hâlen devam eden kazı çalışmalarına daha fazla destek verilmeli, kazı ekibinin sayısı ve imkânları artırılmalıdır. Kazı çalışmalarının hızlandırılması, kentin gizli kalmış güzelliklerinin ortaya çıkarılmasına ve tarihî bilgilerin artmasına katkı sağlayacaktır. Anavarza Ören Yeri'nde bulunan sütunlu cadde, zafer takı, tiyatro, stadyum, tapınaklar, kiliseler, hamamlar, su kemerleri gibi anıtsal yapıların restorasyonu ve bakımı yapılmalıdır. Restorasyon çalışmalarının kaliteli ve orijinaline uygun olması, kentin tarihî dokusunun bozulmamasına ve ziyaretçilerin ilgisini çekmesine yardımcı olacaktır. Anavarza Ören Yeri'ne ulaşım kolaylaştırılmalı, toplu taşıma araçları artırılmalı, yollar iyileştirilmeli ve otopark alanları oluşturulmalıdır. Ulaşımın rahat olması, ziyaretçi sayısının artmasına ve kentin tanınırlığının yükselmesine etki edecektir. Anavarza Ören Yeri'nin tanıtımına yönelik broşürler, afişler, internet siteleri hazırlanmalı, sosyal medyada paylaşımlar yapılmalı, yerel ve ulusal medyada haberler yayınlanmalıdır. Ayrıca antik kentin dokusuna ve

konusuna uygun senaryolar oluşturularak filmler çekilmeli ve hikâyeler oluşturulmalıdır. Tanıtım faaliyetleri, kentin UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girmesi için gerekli olan uluslararası ilgiyi çekmeye yönelik olmalıdır. Anavarza Ören Yeri'nde ziyaretçilere rehberlik hizmeti verilmeli, kentin tarihî ve kültürel özelliklerini anlatan, bilgilendirici panolar yerleştirilmeli, tarihî alana yerleştirilecek QR kodlar vb. teknolojiler sayesinde sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik ve görsel-işitsel bilgiler ziyaretçilerin deneyimine sunulmalıdır. Kentte kültürel etkinlikler düzenlenmelidir. Rehberlik hizmeti ve bilgilendirme panoları, ziyaretçilerin kenti daha iyi anlamasına ve öğrenmesine olanak sağlayacaktır. Kültürel etkinlikler ise kenti canlı tutacak ve ziyaretçilerin ilgisini artıracaktır.

16. Ekoturizm ve Doğa Turizmini Geliştirme

Karataş'ta bulunan Akyatan, Ağyatan, Tuzla Lagünleri ve Yumurtalık Lagünü doğal sit alanları olup Akyatan ve Yumurtalık Lagünleri Ramsar statüsünde, Akyatan ve Tuzla Lagünleri ise Yaban Hayatı Geliştirme statüsündedir. Kuşların göç yolu üzerinde olan lagünler ve Çukurova Deltası, birçok flora ve fauna için yaşam alanı oluşturmakta ve yok olma tehlikesi taşıyan türlere ev sahipliği yapmaktadır. Lagünler ile deniz arasında kalan alan, kumul ekosistemine sahiptir ve nesli tehlike altında olan bitki türlerini barındırmaktadır. Akyatan Lagünü kumsalı, deniz kaplumbağalarının Türkiye'deki üç önemli üreme alanından biri konumundadır ve kuş, saz kedisi ve deniz kaplumbağalarının yumurtadan çıkışlarını gözlemlemek için uygun bir alandır. Tuzla'da kuş gözlemciliği yapılabilmektedir. Bahsi geçen alanlar, Doğa Koruma ve Millî Parklar 7. Bölge Müdürlüğü tarafından hazırlanan "Adana Doğa Turizmi Master Planı" dikkate alınarak koruma-kullanma dengesi içerisinde sportif olta balıkçılığı, kuş, kelebek ve yaban hayatı gözlemciliği, bitki inceleme, foto safari gibi çeşitli ekoturizm faaliyetlerine açılabilir. Bu kapsamda bölgede ulaşım olanaklarının iyileştirilmesi, gözetleme kuleleri, tuvalet ve otopark gibi alt yapının geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Bölgeye yakın olan Magarsus Antik Kenti'nde kazı çalışmaları devam etmektedir. Antik kent çeşitli etkinliklerle buluşturulmalı, Adana Biyoçeşitlilik Müzesi de bu etkinliklere dâhil edilerek doğa ve kültürün bütünleştiği turizm faaliyetleri planlanmalıdır. Ayrıca İlin dağlık kısımları da doğa turizmi için potansiyel taşımaktadır. Pozantı-Karanfil Dağı ve Saimbeyli-Hançerdersi yaban keçisi gözlemciliği için uygundur. Saimbeyli ilçesinin pek çok bölgesi önemli bir kelebek gözlemciliği alanıdır ve "Saimbeyli Mavisî" türü ile tanınmaktadır. İlin kuzeyini kaplayan Orta ve Doğu Toroslar, dağ ve doğa yürüyüşüne uygun koşullar taşımaktadır ve burada dört ayrı yürüyüş güzergâhı belirlenmiştir. Bu güzergâhların sayısı artırılabilir. İlin ekoturizm ve doğa turizmi varlığının tanıtılması gerekmektedir.

17. Yumurtalık Haylazlı'da Kitesurf Merkezini Markalaştırma

Yumurtalık ilçesine bağlı Haylazlı köyünün sahili, kitesurf sporu için büyük bir potansiyele sahiptir ve son yıllarda bu sporu sevenlerin ilgisini çekmektedir; az da olsa ulusal ve uluslararası düzeyde sporcular bölgeye gelmektedir. Henüz bakir bir alan olan plajın kitesurf yapılabilmesi için önemli avantajları bulunmaktadır. Bunlardan biri; alanın Nisan-Ekim ayları arasında 6 aydan uzun bir süre boyunca denizden rüzgâr alması, böylece uzun bir sezon imkânı sunmasıdır. Bir başka avantajı; Yelkoma Lagünü'nün bir burun olarak açık denizden gelen dalgaları engellemesi ve bu sayede kiteboard yapmak için ideal ortam olan rüzgârlı ancak dalgasız bir denizin oluşmasıdır. Üçüncü avantaj ise alanda denizin sığ olması nedeniyle güvenlik açısından tehlike oluşturmamasıdır. Burada kiteboard aktiviteleri henüz yeni başlamıştır ve burası gerekli dokunuşların yapılmasıyla uluslararası bir çekim merkezi olabilecek durumdadır. Ancak bölgenin imar durumu henüz sonuçlanmadığı için herhangi bir müdahale mümkün olamamaktadır. Bu nedenle henüz konaklama imkânı bulunmamakta, sadece kamp yapılabilmektedir. Alanın bir kitesurf merkezi olarak markalaşması için öncelikle Turizm Amaçlı İmar Planı'nın hazırlanması gerekmektedir. Bu kapsamda konu ile

ilgili T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığında destek alınması önerilmektedir. İmar planının bir an önce hazırlanarak plana uygun ve ziyaretçilerin ihtiyaçlarına yönelik gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Alan için bir kamu yatırımı düşünülebilir. Zaman zaman kesintiye uğrayan Yumurtalık Kiteboard Festivali'nin devamlılığı sağlanmalı ve yeni etkinlikler planlanmalıdır. Ayrıca imar planı hazırlanana kadar sahile kadar uzanan yürüyüş yolu bir kültür yolu olarak düzenlenebilir. Burada yer alacak hediyelik eşya veya yöresel ürün stantları ile yerel halka katkı sağlanabilir.

18. Yeni Adana Müze Kompleksi'nin Cazibe Değerini Artırma

Adana Müzesi, ülkemizin en eski müzelerinden biridir. Cumhuriyetin ilanından hemen sonra 1924 yılında kurulmuştur. Bugünkü Yeni Adana Müze Kompleksi çalışmalar tamamlanırken Türkiye'nin ve Orta Doğu'nun en büyük müze kompleksi olacak kapasitededir. Bu çalışmalar kapsamında etnografya, tarım ve sanayi müzelerinin yapımı gerçekleştirilecek ve böylece Adana'nın kültürel, tarihî ve ekonomik zenginliği ziyaretçilere daha iyi yansıtılacaktır.

Yeni Adana Müze Kompleksi'nde sanat ve kültür etkinlikleri düzenlenmesi, müzenin canlılığını ve çekiciliğini arttıracaktır. Bu etkinlikler şunlar olabilir:

- Müze koleksiyonuyla ilgili konferanslar, seminerler, atölyeler, eğitim programları düzenlenmesi.
- Müze bahçesinde veya kapalı salonlarda konserler, tiyatro oyunları, film gösterimleri, dans gösterileri gibi sanatsal performanslar sunulması.
- Müze içinde veya dışında yerel veya uluslararası sanatçıların eserlerinin sergilendiği geçici veya kalıcı sergiler açılması.
- Müze ziyaretçilerine yönelik yarışmalar, oyunlar, anketler, anı defteri gibi interaktif faaliyetler düzenlenmesi.
- Müze internet sitesinin güncel tutulması, sosyal medya hesaplarının aktif kullanılması, e-bültenlerin yayınlanması.
- Müze hakkında broşürler, afişler, kataloglar hazırlanması ve dağıtılması.
- Müze ile ilgili haberlerin yerel ve ulusal basında yer alması için basın bültenleri gönderilmesi.
- Müze ile ilgili tanıtıcı videoların hazırlanması ve internet üzerinden yayınlanması.
- Müze ile ilgili radyo ve televizyon programlarına katılım sağlanması.
- Avrupa Müze Forumu'nun düzenlediği Yılın Müzesi Ödülü'ne aday olunarak başvurulması ve ödülün alınması. (Bu, müzenin uluslararası tanınırlığını arttıracaktır.)

19. Sanatçılar Müzesi Konsepti Geliştirme

Edebiyattan sinemaya, tiyatrodan müziğe, resimden fotoğrafa kadar farklı sanat dallarında, Adana doğumlu ya da Adana'da yetişmiş sanatçılar arasında ulusal ve uluslararası alanda başarı göstermiş isimler vardır. Adana deyince; Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Abidin Dino, Muzaffer İzgü, Şener Şen, Salih Güney, Menderes Samancılar, Suna Kan, Yılmaz Köksal, Müslüm Gürses, Yılmaz Güney gibi sanatçılar akla gelmektedir.

“Sanatçılar Müzesi Konsepti” geliştirmek için öncelikle konseptin başlangıçta hangi sanat dallarını ve hangi sanatçıları kapsayacağına karar verilmesi gerekmektedir. Sahip olduğu bu zenginliği yansıtabilmek için müzenin hem tarihsel hem de çağdaş bir bakış açısı sunması önemlidir. Mevcutta Adana Sinema Müzesi faaliyet göstermektedir ancak kurulacak bu müze, sinema dışında diğer sanat dallarını da kapsayan, çok yönlü bir müze olmalıdır. Müzenin konseptini belirlerken örnek alınabilecek müzeler incelenmelidir. Bunlardan bir tanesi olan Santralistanbul; eski bir elektrik santralinin restore edilerek çağdaş sanat müzesi, enerji müzesi, amfi tiyatro, konser salonları, halk

kütüphanesi ve ziyaretçi sanatçılar için lojmanlardan oluşan bir kültür, sanat ve eğitim platformuna dönüştürülmüş bir projedir. Başka bir örnek ise Odunpazarı Modern Müzesi'dir. Eskişehir'de ahşap mimariye sahip, tarihî Odunpazarı semtinde yer alan ve Japon mimar Kengo Kuma tarafından tasarlanan bu çağdaş sanat müzesi hem yerel hem de uluslararası sanatçıların eserlerine yer vermekte ve bölgenin kültürel mirasını korumaktadır. Benzer bir proje, Tepebağ Mahallesi'nde uygun bir mekânda gerçekleştirilebilir. Bu müze hem bu bölgenin dokusuna uygun bir misyon üstlenecek hem de bu bölgenin cazibe merkezi hâline gelmesine destek olacaktır. Bunun için uluslararası bir proje yarışması açmak, kurulacak müzeye değer katacaktır.

20. Tarımsal Hasatlardan Deneyimsel Turizm Ürünü Olarak Yararlanma

Adana, coğrafi özelliği ve iklimi sebebiyle tarımsal hasat açısından zengin bir şehirdir. Şehirde, narenciye, pamuk, buğday, mısır, üzüm, zeytin ve daha birçok tarımsal ürün yetiştirilmektedir. Bu durum, tarımsal hasatlardan deneyimsel turizm ürünü olarak yararlanmak için Adana'da önemli bir potansiyel sunmaktadır. Ürünlerin hasat sürecinde çiftliklerde çalışma imkânı sağlanarak yerel insanların günlük yaşamlarının deneyimlenmesi, geleneksel tarım aletleriyle nasıl hasat yapıldığının öğretilmesi sağlanabilir. Hasat sonrası toplanan ürünlerin işlenmesi aşamasında da bu ürünlerin nasıl işlendiği ve değerlendirildiği, bizzat yerinde görerek deneyimlenebilir. Bu deneyimler; pamuğun ipliğe ve iplikten de dokumaya yolculuğu; buğdaydan un ve ekmekek yapılma serüveni, kışlık reçel, turşu, salça vb. yapım süreçlerinin görülmesi ve öğrenilmesi, kebab yapım atölyeleri, şalgam yapımının öğrenilmesi şeklinde olabilir. Konu ile ilgili tüm paydaşlar ile birlikte çalışarak oluşturulacak rotalar ve hikâyeler, ziyaretçilerin eşsiz deneyimler yaşamalarına imkân sağlayacaktır. Adana'nın mevcutta var olan festivalleri de korunarak yeni tarımsal festivaller düzenlenebilir. Örneğin; her yıl Nisan ayında düzenlenen "Portakal Çiçeği Karnavalı", Adana'nın narenciye bahçelerini ve kokusunu kutlayan büyük bir şenliktir. Yine benzer bir şekilde kutlanılan "Karpuz Festivali" kendi ismi ile özdeşleşmiş olan Adana karpuzunun hasadını kutlayan bir festivaldir. Bu festivaller boyunca sürececek tarımsal ürünlerin satışı hem yerel üreticilere önemli bir kaynak olacak hem de yöresel ürünlerin tanıtımı ve aracısız değer bulması açısından önemli bir rol oynayacaktır.

21. MICE Etkinliğini Artırma

Adana; Türkiye'nin en büyük altıncı şehri olması ve sanayi, tarım, ticaret ile eğitim alanlarında gelişmiş bir alt yapıya sahip olması yönleriyle tüm sektörlerden ilgi çekebilecek konumdadır. Ayrıca ulaşım açısından da avantajlı bir konumdadır. Şehir merkezine çok yakın bir konumda bulunan Şakirpaşa Havalimanı hem yurt içi hem de yurt dışı uçuşlara imkân vermektedir. Ayrıca Adana'nın sahip olduğu kara yolu ve demir yolu bağlantıları diğer şehirler ile ulaşımı kolaylaştırmaktadır. Adana'da, MICE'nin ihtiyaç duyduğu konaklama ve mekân bakımından yeterli alt yapı mevcuttur. 5 yıldızlı otellerden butik otellere kadar her tür bütçeye hitap edebilecek konaklama seçenekleri bulunmaktadır. İlaveten Adana'da çeşitli kapasite ve donanımlara sahip toplantı salonları, kongre merkezleri, fuar alanları ve kültür merkezleri mevcuttur. Adana; MICE turizmi için gelenlere ilave olarak sunulması gereken faaliyetler açısından ele alındığında tarihî, kültürel ve doğal güzelliklere sahiptir. Adana, zengin mutfağı sayesinde MICE ziyaretçilerine eşsiz deneyimler yaşama imkânı verebilecektir.

Adana'daki MICE faaliyetlerini güçlendirmek ve etkinliğini arttırmak için öncelikle alt yapı iyileştirilmeli, mevcut teknik donanım güncellenmeli ve personel eğitilerek mevcut imkânlar uluslararası standartlara uyumlu hâle getirilmelidir. Ayrıca şehrin MICE imkânlarını tanıtmak için paydaşların katılımıyla bir Kongre Bürosu kurulmalıdır. Buraya ayrılacak fon ve personel kaynağı ile tanıtım faaliyetlerine hız verilmelidir. Bu büro sayesinde uluslararası kongre ağlarına üye

olunmalı, fuarlara katılmalı, hazırlanacak görsel ve içerikler ile tüm kanallardan (internet sitesi dâhil) tanıtım yapılmalıdır. Ayrıca Adana, MICE turizmde söz sahibi olana kadar ziyaretçileri cezbedecek, cazip teklifler sunmalıdır. İlaveten kongre ile ilgili hazırlayacağı paketlerde bulunduğu coğrafyanın avantajını kullanarak, gerekiyorsa civar illeri de kapsayacak şekilde, programlar sunulmalıdır.

22. Akademik Turizm Alt Yapısını Geliştirme

Bir kentte turizmin gelişmesinde üniversite ve akademik alt yapının önemli bir yeri bulunmaktadır. Adana; kültür, deniz, gastronomi, kongre, sağlık, dağ, doğa, etkinlik turizmi gibi birçok turizm türünde güçlü bir potansiyele sahip iken akademik turizm alt yapısını maalesef yeterince güçlendirememiştir. Adana’da turizm lisans eğitimi ilk kez 1980 yılında Çukurova Üniversitesi bünyesinde başlatılmış, 1992 yılında Mersin Üniversitesinin kurulmasıyla bu üniversiteye bağlanmıştır. Günümüzde Turizm Fakültesi olarak eğitimine devam etmektedir. İkinci lisans eğitimi 1994 yılında yine Çukurova Üniversitesi bünyesinde Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu olarak kurulmuş, 2003-2004 yıllarında Beyazevler Yerleşkesi’nde; 2005-2018 yıllarında Karataş Yerleşkesi’nde; 2019 yılından itibaren merkez kampüs Balcalı Yerleşkesi’nde faaliyetlerini yürütmüştür. Bu süreçte yüksekokulun turizm fakültesine dönüştürülmesi için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. 4 Ağustos 2023 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan Cumhurbaşkanı Kararı ile Yüksekokul kapatılarak yerine Turizm Fakültesi kurulmuştur. Kentte turizmin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için mesleki formasyonu, öğrenim düzeyi ve kültürel donanımı yüksek, iyi eğitim almış, nitelikli iş görene ve alanla ilgili akademik çalışmalara şiddetle ihtiyaç duyulmaktadır. Adana’nın UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı’nın gastronomi alanındaki başvurusu, 2019 yılında kabul edilmiş, ön elemeyi geçmiş fakat eğitim-üniversite ayağının eksik olması başta olmak üzere belirli nedenlerle başarılı olamamıştır. Tüm bu nedenlerle hem ülke genelindeki yeni yönelimlere uygun olarak (turizm yüksekokullarının turizm fakültelerine dönüştürülmesi) hem de Adana’nın turizm alanındaki değişen ihtiyaçları doğrultusunda Turizm Fakültesinin hayata geçirilmesi, öncelikle Turizm İşletmeciliği ile Gastronomi ve Mutfak Sanatları programlarının aktifleştirilmesi ve akademik kadronun güçlendirilmesi faydalı olacaktır.

23. 3A Lezzet Rotası Entegrasyonunu Etkili Konumlama

“3A Lezzet Bölgesi Projesi”, Çukurova Turistik Otelciler Birliği Başkanı tarafından geliştirilen ve Adana-Gaziantep-Hatay illerini kapsayan bir gastronomi turu projesidir. Projeye dâhil edilen her üç il de kendilerine özgü yöresel lezzetleri ile gastronomi ve mutfak zenginliğine sahiptir. Gaziantep ve Antakya, UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı’nda gastronomi şehri olmuştur, Adana’nın ise çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca Adana ve Gaziantep’te havalimanı bulunmaktadır (6 Şubat tarihinde ülkemizde yaşanan deprem nedeniyle Hatay Havalimanı kullanılamamaktadır.). Bunun dışında üç il birbirine yakın mesafelerdedir ve kara yolu ile iki saatte ulaşılabilir durumdadır. Bölgeye gelecek turistler; uçakla Adana’ya inip, Antakya’ya devam ederek, daha sonra ise Gaziantep’te turu tamamlayarak buradan uçuş yapabilir veya tam tersi güzergâhı izleyebilir. Bireysel olarak araçla da bu rota gezilebilir. 6 Şubat tarihli depremde en fazla yıkımın olduğu illerden birinin Antakya olması, elbette çok üzücü olup pek çok turistik mekân ve yiyecek-içecek işletmesi zarar görmüştür. Ancak burada iki mekân ayağa kaldırılmış, diğerleri için de çalışmalar devam etmektedir.

Projenin canlandırılması tüm bölge turizmi için oldukça önemlidir. Gerekli çalışmaların yapılarak 1, 2 veya 3 günlük, içine kültürün de dâhil edilebileceği gastronomi programları oluşturulmalıdır. Bu kapsamda, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği İhtisas Komisyonu’na bağlı gastronomi turizmi yapan seyahat acentelerinden yetkililer 2019 yılında bölgeye davet edilerek rotanın tanıtımı yapılmıştır.

Adana'dan Belediyek'e örnek bir tren turu programı yapılarak "Gastronomi Treni" adı verilmiştir. Ancak projenin sürdürülebilirliği sağlanamamıştır ve şu an aktifleştirilmek üzere beklemektedir. Seyahat acentelerinin alternatifli tur programları oluşturarak tanıtımını yapmaları önerilmektedir. Ayrıca Devlet Demiryolları ile görüşülerek turistik amaçlı kullanılmak üzere bir tren tahsis edilmesi talep edilebilir. Böylece gastronomi turu için gelen ziyaretçilerin doğal güzelliklerle dolu Adana-Belediyek arasındaki programı zenginleştirecek ve alternatif bir deneyim yaşamaları sağlanabilecektir. Üç ilin yerel yönetimleri ve diğer sektör paydaşları, bu rotanın etkili bir şekilde konumlandırılması için stratejiler geliştirmelidir.

24. Sağlık Turizmini Geliştirme

Adana; Türkiye'nin sağlık alanında en çok tercih edilen ilk 10 şehri arasındadır ve 1.550 yatak kapasiteli Adana Şehir Hastanesi; bölgenin en büyük eğitim, araştırma ve tedavi hastanesi olan Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi; Başkent Üniversitesi Adana Uygulama ve Araştırma Merkezi Hastanesi ve birçok özel hastane ile sağlık turizminde etkili hizmet sunabilecek potansiyele sahiptir. Saç ekimi, diş tedavisi, göz ameliyatı, ortopedi, estetik cerrahi gibi medikal turizmin çeşitli alanlarında düşük maliyet sunması, tedavi için bekleme süresinin olmaması ve kaliteli hizmet avantajı ile sınır ötesi hasta kabul edebilecek durumdadır. Bu kapsamda kentin ihtiyacı olan sağlık turizminde etkin olma çabalarını artırmak amacıyla etkili plan ve programlar geliştirilmelidir. Uluslararası akreditasyon belgesine sahip hastane sayısı artırılmalıdır. Kamu kurumları ve özel sektör, ortak hareket etmeli; tanıtım, pazarlama ve iletişim alanlarında çalışmalar yapılmalıdır. Sağlık hizmetlerinin tanıtımında internet etkin kullanılmalı, paket tedavi programları oluşturulmalı ve medikal turist ile tedavi hizmeti alacağı ülke arasında köprü görevi görerek gerekli prosedürleri organize eden medikal aracı şirketlerin kurulması teşvik edilmelidir.

Adana, sağlık turizminde tarihi değeri olan unsurlara da sahiptir. Adana ve hinterlandı Antik Dönem'de bir pozitif tıp merkezi olarak tanınmış, Lokman Hekim Misis'te; tıp ve eczacılığın önemli isimlerinden Dioskurides Anavarza'da yaşamıştır. Dünyanın ilk hastanelerinden biri Yumurtalık'tadır. Kentin sağlık ile ilgili tarihi öne çıkarılmalı, hikâyeler ile zenginleştirilerek tanıtımı ve pazarlaması yapılmalıdır. Lokman Hekim Müzesi açılmalıdır. Adana Biyoçeşitlilik Müzesi tamamlanıp, tur programlarına eklenerek bu kapsamda değerlendirilebilir. Ayrıca ilde şifalı içme suyu ve termal su kaynaklarının olduğu bilinmektedir. Bunların turizme kazandırılması için çalışmalar yapılmalıdır.

25. Etkinlik Turizminin Yönetimini Geliştirme

Adana'da gerçekleştirilen etkinliklerin başarılı geçmesi, ziyaretçilerin tekrar gelme oranını artıracaktır. Bu nedenle etkinliklerin yönetim planlarının revize edilmesi ve sistematik planlanması, geliştirilmesi ve pazarlanması önerilmektedir. Etkinlik yönetiminin karar verme, detaylı planlama, uygulama ve değerlendirme aşamaları dikkatle gerçekleştirilmeli, böylece bir önceki yıl görülen eksiklikler giderilmelidir. Örneğin, etkinliklerin Merkez Park gibi sadece belirli bir bölgeye sıkışmaktan çıkarılarak kentin farklı bölgelerine yayılması, festival coşkusunun tüm kentte yaşanmasını sağlayacaktır. Bu sayede, etkinlik süresince belli bölgelerde oluşan aşırı insan kalabalığı ve trafik sıkışıklığı da önenebilir. Portakal Çiçeği Karnavalı'nın simgesi olan Kortej Yürüyüşü, güvenlik önlemleri alınarak herkesin rahatlıkla izleyebileceği geniş bir güzergâhta yapılmalıdır. Bunun için Atatürk Caddesi veya Turgut Özal Bulvarı uygun olabilir. Etkinliklerin özellikle uluslararası alanda tanıtım faaliyetleri hızlandırılmalıdır. Bu kapsamda yurt dışı fuarlara katılım sağlanabilir veya hazırlanacak görsel içerikler ile özellikle sosyal medya ve internet teknolojisi kullanılarak tüm tanıtım mecralarından tanıtımlar yapılabilir. Seyahat acenteleri etkinliklere yönelik

paket programlar oluşturabilir. İlde gerçekleştirilen etkinliklerin verimliliği için tüm sektör paydaşları iş birliği içinde çalışmalı, etkinlikleri sahiplenmeli, sürdürülebilirliğini sağlamalı, belediyeler çevre düzenlemesi ve temizlik faaliyetlerini özenle yerine getirmeli, bölgeye ve yerel halka katkı sağlamak amacıyla hareket edilmelidir. Bu nedenle etkinliklerin yönetiminde Adana merkezli firmalar tercih edilmelidir.

26. Etkili Bir Turizm Yönetimi Oluşturma ve Tanıtımda Bütünleşik Yaklaşımı Benimseme

2018 yılında hazırlanan Türkiye Turizm Ana Planı'nda, ulusal tanıtım ve pazarlamada markalaşmayı sağlamanın yanı sıra destinasyon özelinde tanıtım ve pazarlama faaliyetlerini yürütecek yapıların oluşturulması amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak ortaya konan ulusal hedeflere uygun biçimde potansiyel ulusal turizm olanaklarını belirleyerek, ulusal çapta tanıtım ve pazarlama etkinliklerini yerine getirmek için 2019 yılında Türkiye Turizm ve Geliştirme Ajansı (TGA) faaliyete geçmiştir. 2021 yılı itibarıyla da T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü ve Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) eş güdümünde, ulusal ve uluslararası alanda destinasyonların daha etkin tanıtımını destekleyecek İl Tanıtım ve Geliştirme Programı başlatılmış ve bu kapsamda iller bazında İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulları (İTGK) oluşturulmuştur. Böylece kurulan İTGK'ların ulusal eylem planı çerçevesinde ortaya konan ilkeler ve yaklaşım doğrultusunda, ilin turizm tanıtım ve geliştirme etkinliklerini belirlemesi ve bunları koordine etmesi, bir anlamda il sınırlarını kapsayan Destinasyon Yönetim Örgütü olarak çalışması beklenmektedir.

Destinasyon Yönetim Örgütlerinin (DYÖ) temel fonksiyonu, destinasyonun özellikle tanıtım ve geliştirme politikalarını belirlemek ve bu politikaları yerel paydaşlarla koordine ederek yürütmektir. Valiliklerin ve özellikle Valilik altında İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerinin öncülüğünde oluşturulan İTGK'ların, DYÖ'lerin uluslararası yapılanmasına uygun şekilde, geniş bir paydaş katılımıyla yönetilmesi gerekmektedir. Bu paydaşlar; destinasyondaki yerel yönetimler, turizm işletmeleri (seyahat acenteleri, konaklama, gastronomi ve rekreasyon işletmeleri vb.) ticari birlikler, meslek odaları, Bölgesel Kalkınma Ajansı ve uluslararası projelerde rol alabilecek sivil toplum örgütleri, kongre ve bilimsel etkinliklerde rol alan üniversiteler, spor kulüpleri vb. gibi ilde farklı faaliyet alanlarında etkinlikler yürüten yapılar olabilmektedir.

Adana İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu, tanıtımda DYÖ sorumluluğu ile hareket ederek, Turizm Ana Planı'na uygun ve TGA tarafından ulusal hedeflere uyumlu biçimde ortaya konan *Adana Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*'ndaki başlıkları yerine getirme ve ilin etkili tanıtımını yapma görevini üstlenmektedir. İl bazında birçok kurum ve kuruluş, bir taraftan bağımsız biçimde kendi tanıtımlarını yaparken, diğer taraftan da ilin tanıtımına da önemli destek verebilmektedir. Bu noktada bir destinasyonun tanıtımında rol alan ulusal ve özellikle uluslararası ilişkilerde güçlü ağlara sahip paydaşların eş güdüm içinde hareket edebilmeleri önem arz etmektedir. Bu kapsamda Kurul, il tanıtımında rol alabilecek, ilde ticaret, eğitim, çevre, bilim, spor, sağlık, kültür ve sanat gibi farklı alanlarda etkinlik yürüten sivil toplum örgütlerinin, yerel yönetimin, akademinin, turizm işletmelerinin, il idari birimlerinin ve spor kulüpleri gibi kendi faaliyet alanında ulusal ve uluslararası temasları olan ve tanıtımda rol alabilen paydaşların tanıtım çabalarını bütünleşik bir plan dâhilinde ele almalıdır. Kurul, her bir paydaşın il tanıtımında etkili rol alabileceği alanları belirlemeli, etki alanları içinde sorumluluklarını paylaşmalı ve bu sayede her bir paydaşın tanıtımdaki rollerinin belirlenen ortak hedef doğrultusunda şekillenmesini sağlayarak bütüncül bir politika benimsemelidir.

DYÖ sorumluluğunda hareket eden Kurul, ildeki turizm potansiyelini ve mevcut kaynakları düşünerek ortaya koyduğu markalaşma hedefi yolunda, destinasyonun tanıtım sloganı, imajı ve

marka konumu hedefini, farklı paydaşların eş güdümlü çabaları ile ortak hedefe yöneltmeli ve bu sayede daha hızlı ve etkili sonuç almayı sağlamalıdır.

İsmet İnönü Bulvarı No: 32
06100 Emek, Ankara

Esentepe Mahallesi Büyükdere Cad.
No: 127 Astoria AVM B Blok Kat: 4
34394 Şişli, İstanbul